

เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เขابอกการปฏิบัติไปของเขาจะเป็นสากล เป็นสากลเพราะว่าเวลาปฏิบัติไป พวกทางยุโรปเขาปฏิบัติแล้วเขาจะเห็นดวงแก้วเหมือนกันหมด เราบอกว่า “เป็นไปไม่ได้เลย” ความว่าเป็นสากลนั้นนะ สากลคือจิตสงบเป็นสากล แต่นิมิตไม่เป็นสากลหรอก เพราะคำว่า “นิมิต” ใครเห็นก็ได้ ใครไม่เห็นก็ได้ใช่ไหม

อย่างการประพฤติกปฏิบัติไป อย่างเช่นอาหาร คุณิ อาหารแต่ละภาคก็ไม่เหมือนกันอยู่แล้วแล้วอาหารในโลกนี้ไม่เหมือนกัน อาหารนี้จะว่าถ้าเป็นสากลนะ แบบว่าอาหารจะต้องเป็นสากลตลอดไป ที่อื่นต่อต้าน เห็นไหม ถ้าอาหารขยะทั่วไป มันจะไปอยู่บนคอยอินทนนท์ได้ไหม มันเป็นไปไม่ได้หรอก อาหารของเขาพื้นถิ่นของเขา อาหารของใครของมัน

กลับมาจริตนิสัย จิตของแต่ละคนสร้างมาไม่เหมือนกัน สิ่งทีสร้างมาไม่เหมือนกัน จะให้เป็นผลสำเร็จรูปอย่างนั้นเป็นไปไม่ได้ คำว่า “สากล” สากลแบบว่าต้องเป็นแบบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ เป็นสากลเพราะอะไร

เพราะพระสารีบุตรก็ตรัสรู้ขึ้นมาแล้ว เห็นไหม “เหมือนเรา เหมือนเรา” แล้วเวลาพระศรีอริยมตไตรยจะมาตรัสรู้ก็ตรัสรู้อันเดียวกัน สากลคือจิตที่สิ้นกิเลสต่างหากละ ความเป็นสากลคือความเสมอภาคของจิตที่สิ้นจากกิเลส แต่ไม่ได้สากลโดยว่าจิตสงบอย่างนั้น เพราะจิตสงบเป็นสากลนะ จิตสงบเป็นสากล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่บอกว่าฉานเป็นอินไทยหรือฉานนี้เป็นอินไทย คือไม่มีขอบเขต ความสงบของจิตไม่มีขอบเขตนะ เพราะอะไร เพราะมันเป็นอินไทย เพราะมันจริตนิสัยของคน

คุณิ แม้แต่ว่าเจโตวิมุตติก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียด ในหยาบก็มีหยาบ กลาง ละเอียด ในกลางก็มีหยาบ มีกลาง มีละเอียดอีก เห็นไหม มันกว้างขวางมาก สิ่งทีกว้างขวางมากเพราะจริตนิสัย ความเป็นจริตนิสัยต่างๆ กันมันจะบอกเป็นสูตรสำเร็จไม่ได้

มันเหมือนกับพระกรรมฐานเรา เห็นไหม ต้องบอกไปตามแต่จริตของเขา เขาประพฤติปฏิบัติมา เขาติดข้องอย่างไร อย่างเช่นเด็ก คูตี คูเด็กสมัยโบราณ เราเลี้ยงเด็กด้วยกล้วยกับข้าวบด เห็นไหม ในปัจจุบันนี้เราเลี้ยงด้วยอะไร

นี่ความเปลี่ยนแปลงไปของโลก โลกมันเปลี่ยนแปลงไป ความสะดวกสบายมันเป็นของโลก เห็นไหม เราไปตื่นตื้นตันกันว่าเป็นความเจริญ เป็นความที่ที่เราสะดวกสบายขึ้นมา แต่เราไม่ได้คิดเลยว่า คูตี โรคอ้วนเป็นโรคที่ว่าเป็นภาระของสังคมในปัจจุบันนี้ นี่เพราะอะไร เพราะเราคิดกันว่าสิ่งที่เป็นความสุขคือการปรนเปรอร่างกายไป การปรนเปรอของสังคมโลกไป

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านเรื่องนี้หมดแล้ว เห็นไหม ถึงว่า “ความสุขเท่ากับความสงบของใจไม่มี” ความสุขในโลกนี้หาไปเถิดหาไป หาไปขนาดไหนก็ไม่มี ความสงบของใจนี่เป็นความสุขอย่างยิ่ง แล้วความสงบของใจ เอาเชื้อไปเติมมัน เห็นไหม เหมือนคนไขเอาของแผลงไปให้มันกิน มันจะหายได้ไหม?

นี่ก็เหมือนกัน เรื่องของโลกมันเป็นเรื่องของแสงกิเลสไป กิเลสมันของแสง เว้นไว้แต่ผู้มีบารมีธรรม เห็นไหม ผู้มีบารมีธรรมมันมาเอง สิ่งที่มาเองไม่ได้ชวนชวาย มันมาเอง เพราะคติของชาวพุทธเราเป็นอย่างนี้ไง คติชาวพุทธว่าผู้มีบารมี เห็นไหม พระจักรพรรดิมีขุนนางแก้ว ขุนพลแก้ว นี่ก็เหมือนกัน ไปสร้างกันข้างนอก ไปสร้างภาพกันไง สิ่งที่เราสร้างภาพอย่างนั้นมันเป็น การสร้างภาพจากภายนอก มันเป็นเรื่องของกิเลสตัดหาความทะยานอยาก เรื่องของโลก

เรื่องของโลกกับเรื่องของธรรม คำว่า “เรื่องของโลก” โลกคือการเสกสรรปั้นยกกัน เรื่องของโลกคือโลกธรรม ๘ เห็นไหม นี่เรื่องของโลก คำว่า “โลก” คือโลกธรรม คำว่า “ธรรมเหนือโลก” ถ้าธรรมเหนือโลกมันอ้อมพอกที่ใจ ใจมันได้อ้อมพอกอยู่แล้ว นี่ความเป็นสากล ถ้าเป็นสากล ความสงบนี้เป็นสากล สิ่งที่เป็นสากล จิตเป็นสากล เพราะทุกคนมีความรู้สึก เห็นไหม จิตเป็นสากล

แต่สากลอย่างนี้มันสากลแบบหินทับหญ้า ถ้าหินทับหญ้า มันขึ้นไปไม่ได้หรอกที่มันจะเป็นปัญญาขึ้นมา เห็นไหม เขาบอกว่าอายตนะนิพพาน...ตา หู จมูก ลิ้น กายนี้เป็นนิพพานได้ หรือ มันเป็นวัตถุ สิ่งที่เป็นวัตถุ ตาของคนนี้เป็นนิพพานได้อย่างไร ตาของคนไม่เป็นนิพพานหรอก อายตนะเป็นนิพพานไม่ได้!

แต่เป็นโวหารการสอนไป การสอนแบบ เห็นใหม่ สอุปาทิเสสนิพพาน คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่พูดกับเด็กๆ ใจ นิพพานคืออะไร ก็ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นธรรมทั้งหมด ใจก็เป็นธรรม ร่างกายก็เป็นธรรม เห็นใหม่ แล้วนิพพานมันอยู่ที่ไหน?

นิพพานก็อยู่ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นนิพพาน หูขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นนิพพาน เพราะจิตมันสิ้นกิเลส สอุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สิ้นกิเลสทั้งหมดเลย

เวลาท่านนิพพานไป คือชั้นนิพพาน คือดับขันธ เวลาขันธขาดออกไป นั่นสุดสมมุติเลย นี่เป็นเพียงแต่เป็นโวหารการสอน เวลาการสอนว่านิพพานคืออะไร เพราะตัวองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์อยู่แล้ว แล้วจิตอยู่ที่ไหน เป็นคำสอนเล็กๆ ใจ แล้วก็เอาสิ่งที่คำสอนเล็กๆ นี้มาเป็นเป้าหมายกันว่าอายตนะนิพพาน

เป็นไปไม่ได้! ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นนิพพานไม่ได้! เพราะมันเป็นสสาร มันเป็นวัตถุ สิ่งที่เป็นวัตถุ มันเป็นนิพพานได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้!

แต่หัวใจต่างหากเป็นนิพพาน เพียงแต่เวลาสิ้นกิเลสแล้วยังมีชีวิตอยู่ อันนี้เป็นชั้นมารอย่างพวกเรานี้ชั้นมาร คูสิเจ็บปวด เจ็บร่างกาย ความเป็นไปนี้ เห็นใหม่ ชั้นมาร ชั้นนี้คือความรู้สึก เวทนา เห็นใหม่ พอใจไม่พอใจ แต่เวลาคุณหลวงตาสี เวลาหลวงตาท่านเทศน์ เห็นใหม่นี่เขาเจ็บ “เขาเอ็งก็เจ็บของเอ็งไปสิ เราจะเทศน์วะ” เห็นใหม่ มันไม่เข้าไปกระเทือนหัวใจใจ สิ่งนี้มันไม่เข้าไปถึงหัวใจ

ชั้นนี้เป็นภาระ ภารา หเว ปญจกฺขนฺธา ชั้นนี้เป็นสิ่งที่ เป็นภาระ เป็นเรื่องเรา เรื่องเรา เหมือนกับเราใส่เสื้อผ้า เสื้อผ้าเราใส่เฉยๆ เราก็ถอดเปลี่ยนได้ใหม่ แต่ถ้ามันเสื้อผ้าเป็นของเรา เรายึดเสื้อผ้าของเรา เราจะไม่ทิ้งมันไม่ได้ เดียวมันจะยับ เราจะทำอะไรไม่ได้เลย นี่ชั้นที่เป็นมาร

ชั้นที่เป็นมารก็เหมือนอายตนะกับชั้นนี้ มันก็ใกล้เคียงกัน เพราะว่าชั้น ๕ นี้เป็นความรู้สึก เห็นใหม่ รูป ว่าร่างกายนี้แหละเป็น แล้วมันเป็นนิพพาน นี่ความเป็นไป มันเป็นโวหารนะ คำสอนนี้ถ้าพูดถึง เขาบอกว่าสิ่งใดเวลาคำสอนนี้มันจะเคลื่อนไป

เคลื่อนไป ถ้าเป็นตรรกะมันจะเคลื่อนไปตลอดไป พอเราไปตรรกะของเราลึกลงเข้าไปนะ สิ่งที่เราพูดมา สิ่งนี้ทำไมมันหายากเกินไป เห็นไหม แต่ถ้าเป็นความจริงนะ หลักอันเดียวกัน สิ่งเหมือนกันคือสิ้นกิเลสเหมือนกัน ขณะสิ้นกิเลสเหมือนกัน การแสดงออกมาคือการเปรียบเทียบความรู้สึก เปรียบเทียบอารมณ์อันนั้นไง

ความรู้สึก เห็นไหม ความรู้สึกที่มีกิเลสก็เป็นอันหนึ่ง ความรู้สึกที่ไม่มีกิเลสก็เป็นอันหนึ่ง ความรู้สึก เห็นไหม แต่ความรู้สึกที่กิเลสสงบตัวลงก็เป็นอันหนึ่ง สิ่งที่เป็นอันหนึ่ง ขณะที่เราเข้าไปประสบอย่างนั้น เราจะพลิกแพลงอย่างไร เราจะก้าวเดินของเราขึ้นไปอย่างไร เราจะก้าวเดินนะ เวลาก้าวเดิน เราก้าวเดินออกไป เช่น เราจะไปไหนแล้วแต่ เราต้องก้าวเดินออกไปเป็นระยะทางขึ้นมา แต่การก้าวเดินของธรรมทวนกระแส การก้าวเดินออกไปนั้นส่งออก แต่การก้าวเดินเข้ามาในหัวใจ แล้วมันก้าวเดินเข้ามาในหัวใจนี้ หัวใจอยู่กับเรานี้ก้าวเดินเข้ามาได้อย่างไร ถ้าจิตมันสงบเข้ามาได้อย่างไร

เวลาความคิดออกไปสิ เราคิดถึงบ้านเดี๋ยวนี้ เห็นไหม ส่งออกไปที่บ้านแล้ว แล้วถ้าเราสงบสงบอยู่ที่ไหน เพราะจิตมันอยู่ที่เราใช้ไหม จิตนี้อยู่ในร่างกายของเรา ถ้าเรากำหนดพุทโธนี่ดึงกลับมา เห็นไหม จิตแค่กลับมาเป็นเรา สิ่งนี้จิตมันเป็นพื้นฐาน เป็นความสงบ เห็นไหม เอกัคคตารมณ์ จิตตั้งมั่น ถ้าจิตตั้งมั่นนะ แล้วยกขึ้นวิปัสสนา

วิปัสสนาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งที่วิปัสสนาเกิดขึ้นมาได้ นี่เขาว่าเป็นปัญญา ปัญญา เฟงเอาเฉยๆ เห็นไหม นี่ผ่านกายๆ เราก็ผ่าน ดุติ เราผ่าออกมา ร่างกายนี้ดุติ ดูเวลาแม่ชีแก้ว เห็นไหม เวลาเกิดนิมิตขึ้นมา เวลาเกิดเป็นร่างกาย ไฟเผาร่างกายนะ เน่าสลายไป ไฟเผาไหม้หมดเลย เหลือหัวใจอยู่ก่อนหนึ่ง หัวใจนี้ไฟเผาไม่ได้ เต็มดูๆ อยู่ เห็นไหม ไปถามหลวงปู่มั่น “นี่ไฟเผาหมดเลย ทุกอย่างสลายออกไปเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นไฟหมด แต่เหลือหัวใจอยู่ก่อนหนึ่ง มันเผาไม่ได้”

นี่ก็เหมือนกัน เราพิจารณากาย วิปัสสนาเป็นอย่างไร พิจารณากายเป็นอย่างไร ผ่าเข้าไปผ่าอย่างไร ปัญญามันเกิดอย่างไร สิ่งของมันเป็นไปได้ ดุติ คนที่เป็นไปได้มันเป็นความเหมือนกัน เห็นไหม อริยัจจมันอันเดียวกัน สิ่งถ้าเข้าอริยัจจ นี่ปัญญามันเกิดสภาวะแบบนี้ แล้วอริยัจจนี้ใครจะมีมองเห็น เห็นไหม ปัญญาจะเกิดขึ้นมา

จึงบอกว่าไง นี่มันเป็นอำนาจวาสนานะ สิ่งที่เป็นเรื่องของโลก เป็นทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาการทางโลก เราจะคิดว่าสิ่งนั้นมันเป็นความรู้ถูกต้อง แล้วเราจะไปยึดอย่างนั้น

สิ่งนั้นไม่เป็นความถูกต้องหรอก มันเป็นเหตุเป็นผล สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลแล้วเราใช้ตรรกะ เราใช้ความรู้สึกแล้ว ความรู้ในเหตุในผลนั้น เช่น เราทานอาหาร ความเอร็ดอร่อยกับที่อาหารเข้ามา กับความอึดของกระเพาะต่างกันไหม? เวลาเอร็ดอร่อยอยู่ที่ลิ้นนะ ลิ้นนี่มันไม่สามารถย่อยอาหาร มันไม่สามารถจะทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นมาได้ เพราะมันย่อยสลายอาหารไม่ได้ มันเป็นหน้าที่ของกระเพาะต่างหาก แต่มันต้องผ่านลิ้นเข้าไป

นี่ก็เหมือนกัน เวลาปัญญามันเกิดไง เวลาปัญญามันเกิด ความคิดมันเกิด สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลนะ สิ่งที่เกิดผลรวมลงคือเราใช้ปัญญารวมลง สรุปลงแล้วความรู้สึกอันนี้เป็นธรรมชาติความรู้สึกที่เราเกิดขึ้นมาจากความคิด ความรู้สึกที่เราพิจารณาอันนี้มันเป็นธรรมชาติ แล้วเป็นธรรมๆ เป็นธรรมอะไร? โลกียธรรม เห็นไหม

ปัญญา โลกนี่จะใช้ด้วยปัญญา เราก็ใช้ปัญญากัน โจรมันก็ใช้ปัญญา คนโกงกันก็ใช้ปัญญา คนหลอกหลวงกันก็ใช้ปัญญา ปัญญาอะไร? ปัญญาอะไร?

ปัญญาต้องเป็นสัมมาด้วย แล้วสัมมา มันก็มีหลายมีละเอียด เห็นไหม สัมมาหลายๆ มันก็สัมมาอย่างเรานี่ สัมมาทำความดีนี่ก็เป็นสัมมา แล้วสัมมาเอาชีวิตรอดนี่ละ? ถ้าเอาชีวิตรอด ทำไมเราต้องคันคว่ำกัน? ทำไมผู้ที่มิปัญญาถึงเอาตัวรอดไม่ได้ละ?

เอาตัวรอดไม่ได้ละ นี่ทางโลกเขาว่ากัน ปัญญาท่วมหัวเอาตัวไม่รอดนะ ปัญญาท่วมหัวนี้ มันปัญญาส่งออก เห็นไหม การว่าทวนกระแสดกลับมา นี่ทวนกระแสดกลับมาได้อย่างไร? ทวนกระแสดเข้ามาที่จิต จิตเข้ามาได้อย่างไร? พอจิตมันสงบเข้ามา สิ่งนี้มันเป็นความลึกกลับ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้วถึงทอดอาลัยใจ “จะสอนได้อย่างไร?” ทั้งๆ ที่เตรียมพร้อม เหมือนเราเตรียมพร้อมหมดเลย แต่พอไปเจอเหตุการณ์เข้าจะทำได้ อย่างไร แต่ก็ทำได้ ทำได้เพราะอะไร ทำได้เพราะว่าคนที่มีความร่วมมือมี คนที่ร่วมมือแล้วคนที่ เป็นไปมี

คนที่ร่วมมือหมายถึงว่า ผู้ที่มีจิตนิสัย ผู้ที่สร้างอำนาจวาสนามา เวลาเขาฟังเขาเข้าใจใจ แต่ผู้ที่มิอำนาจวาสนานะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดอะไรอยู่ เอ๊ะ..พูดเรื่องอะไร

สายหัว ไม่เข้าใจๆ เลย ไม่เข้าใจเพราะอะไร เพราะมันคิดถึงโลก เห็นไหม เหตุผลๆ ก็ว่าเหตุผล เหตุผลมันเข้ามาไม่ได้

เหมือนกับว่าเรานั่งเฉยๆ อยู่ เราจะเข้าไปเมืองๆ หนึ่ง เห็นไหม ไปที่กำแพงมันก็นั่งเฉยๆ อยู่ มันไม่ได้เข้าไปในเมืองนั้นสักที เพราะไม่ผ่านประตูเมืองนั้นเข้าไป นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันเหตุผลๆ ก็วิเคราะห์วิจัยกันในเหตุผลๆ อย่างนี้มันเป็นธรรมไม่ได้ ในเมื่อการวิเคราะห์ ถ้าปล่อยจากการวิเคราะห์อันนี้มันก็จะผิดพลาด เพราะการวิเคราะห์อันนี้มันเป็นปัญญา เรามีปัญญามาก เราวิเคราะห์วิจัยอยู่นี้เป็นปัญญามาก ห่วงแต่อย่างนี้มันปล่อยวางไม่ได้ มันก็เป็นผลขึ้นมาไม่ได้ มันก็เป็นธรรมขึ้นมาไม่ได้

แต่ถ้ามันเป็นธรรมขึ้นไป เหมือนอาหารผ่านลิ้นเข้าไปเลย มันจะตกไปในกระเพาะก็เรื่องของเขา ถ้ามันย่อยสิ่งใดๆ ที่มาเป็นคุณประโยชน์กับร่างกาย มันก็เอามาใช้ในร่างกายนี้ สิ่งที่เป็นกากมันก็ขับถ่ายทิ้งไป เห็นไหม ร่างกายของเราเหมือนโลกเลย มันขับถ่าย มันหมุนเวียน มันเปลี่ยนไป

นี่เห็นไหม โลกนอกโลกใน โลกนอกคือสังคมโลกนี้ โลกในคือความรู้สึก แล้วนี่ร่างกายเราเขาเอาเป็นโลกหนึ่ง โลกหนึ่งนะ โลกนี้คือหมู่มสัตว์ หมู่มสัตว์นี้คนหนึ่งเกิดมาโลกหนึ่ง จิตหนึ่ง มันก็จักรวาลหนึ่ง เพราะอะไร เพราะมันเกิดตายเกิดตายนะ ธรรมะเข้ามาย่อยสลายตรงนี้

คนเรานี้เกิดตายเกิดตายมาตลอด เรามานั่งกันอยู่ที่นี่นะ วุฒิภาวะต่างๆ กัน ความรู้สึกต่างๆ กัน สิ่งนี้มันเพราะเป็นอดีต สิ่งที่เราทำมามันเป็นจรตเป็นนิตย์ มันเข้ามา เหมือนกับสิ่งที่มันตกตะกอนอย่างฟอสซิลต่างๆ เห็นไหม เป็นน้ำมัน เป็นหิน เป็นต่างๆ อายุมากขึ้นมามีคุณค่ามากขึ้นมา

จิตนี้ก็เหมือนกัน สร้างคุณค่ามาก คุณธรรมในหัวใจก็มีมาก สร้างมาน้อยคุณธรรมก็มีน้อย เห็นไหม แล้วก็มาเป็นเรานั่งอยู่ที่นี่ แล้วถ้าเกิดในปัจจุบันนี้ เราใคร่ครวญ เราคิดขึ้นมา นี่ถึงว่า ๔ อสงไขย ๑๒ อสงไขย พระอรหันต์ต่างๆ มันไม่เหมือนกัน แล้วเรานี้เราเกิดมาก็ล้านๆๆ อสงไขย เราสู้ไหม? จิตไม่มีต้นไม่มีปลาย เราเกิดมาอยู่แล้ว เพียงแต่เราจะมั่นคงขนาดไหน เราจะทำของเราขนาดไหน เราอย่าเหนื่อยใจ เราอย่าคิดน้อยใจ เพียงแต่ว่าอยู่ในสังคมสัมมาทิฏฐิ มันอยู่ที่สัมมาทิฏฐินะ สัมมาทิฏฐิหมายถึง คุณิ คุณในปัจจุบันนี้ ชีวิตเห็นไหม ต่างๆ นี้ ภูมิทัศน์ต่างๆ เพื่อความสงบร่มเย็น เห็นไหม มันเป็นเรื่องเรียบง่ายนะ

แต่แสง สี เสียงนะ เด็กๆ มันชอบใจ แล้วสังคมก็เป็นอย่างนั้น เวลาปฏิบัติด้วยกัน แสง สี เสียงนี้ โอ้โฮ.. ทำเป็นคอนเสิร์ตกันเลยนะ โอ้โฮ.. มีความสุขมากนะ มันไม่เข้าถึงใจหรอก แต่ถ้าทำความสงบของใจ ทำความนึ่มนวลขึ้นมามันเป็นน้ำสะอาด มันเป็นเรื่องของธรรม แล้วเราเข้ากันไม่ถึงเพราะจิตใจเราหยาบ เราต้องการแต่แสง สี เสียงกัน เราถึงจะโดนหลอกไปตลอดนะ

ถ้าโดนหลอกออกไป เห็นไหม มันย้อนกลับมาที่ความรู้สึกเรา ถ้าจิตของเราทำแล้วมันมีความสงบ มีความร่มเย็น อันนี้เป็นธรรม เป็นธรรมคือว่า “ความสุขอย่างใดเท่ากับความสงบของใจไม่มี” ถ้าจิตเราสงบได้ เราทำของเราได้ แล้วมีครูบาอาจารย์ชี้แนะ นี่คืออำนาจวาสนา ครูบาอาจารย์ชี้แนะนะ เพราะอะไร เพราะปัญญาอย่างพวกเรานี้หางอิงมาก

หลวงปู่มั่นท่านพูดเอง เล่าผ่านๆ กันมาว่า ปรรณนาเป็นพระโพธิสัตว์ ท่านปรรณนาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะบุญญาธิการท่านขนาดนี้ แล้วอยู่ท่ามกลางพระไตรปิฎก ก็ยังรื้อค้นมาขนาดว่า รื้อค้นจน...เหมือนพ่อแม่ พ่อแม่นี่นะทำมาหากินทุกซั๊ก จะห่วงลูกมาก จะห่วงลูก กลัวลูกจะผิดพลาด นี่หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ ท่านค้นคว้ามาขนาดไหน ท่านก็กลัวลูกศิษย์ลูกหานี้จะผิดพลาด ท่านก็พยายามจะดูแลรักษา จะพยายามประคองกันไป เหมือนกันเลย

แล้วพวกเราสาวก สาวกะ มันมาท่ามกลางอย่างนี้ ถึงว่าที่ครูบาอาจารย์ชี้แนะ ชี้แนะตรงนี้ไง ตรงที่ว่าถ้าเราปฏิบัติไป จิตสงบแล้วขนาดไหนจะมีคนชี้แนะเรา นี่สื่อความหมายเพื่อย้อนกลับมาใจแล้วเอาใจให้รอด นี่จะเป็นความสุขของเรา เอวัง